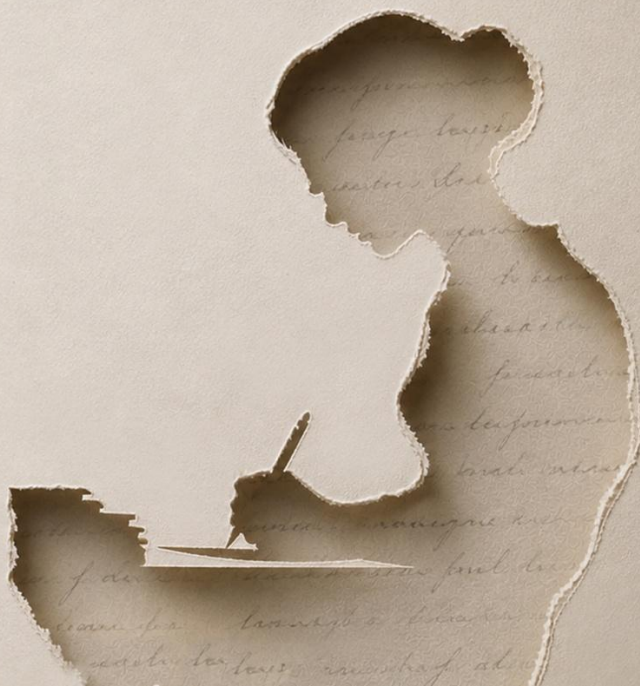

Program Międzynarodowej Konferencji Naukowej

pod patronatem honorowym Jego Magnificencji
Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego
prof. dra hab. Adama Reicha

Rzeszów, 28-29 września 2026

PRZERWANE NARRACJE, ODZYSKANE GŁOSY. POLSKIE PISARKI EMIGRACYJNE W WALCE O WIDZIALNOŚĆ

PATRONI MEDIALNI

**Polski Ośrodek
Społeczno - Kultur**

INSTYTUT LITERACKI

RZESZÓW

TVP | info_

**TEMATY
I KONTEKSTY**

FORUM
AKADEMICKIE

**Biuletyn
Polonistyczny**

Program

DZIEŃ I

28 września 2026

Aula im. Stanisława Zająca, Kampus Al. T. Rejtana 16C, budynek A1

Czas wystąpienia referentek i referentów: maksymalnie: 20 minut

Czas dyskusji: 15 minut

8.30–09.00 Rejestracja uczestników

09.00–9.15 Otwarcie konferencji:

JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Adam Reich

Dziekan Wydziału Filologicznego dr hab. Agnieszka Myszk, prof. UR

Dyrektor Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR

Obrady plenarne

9.20–12.30

Aula im. Stanisława Zająca, Kampus Rejtana, budynek A1, parter

CZĘŚĆ I

WIDZIALNOŚĆ I NIEWIDZIALNOŚĆ PISAREK EMIGRACYJNYCH – TEZY I STRATEGIE

9.20–9.40 **Prof. dr hab. Jolanta Pasterska** (Uniwersytet Rzeszowski),
Niewidzialne – zapisane – odzyskane. Polskie pisarki emigracyjne

między marginalizacją a przywracaniem obecności w historii literatury. Wprowadzenie w problematykę

- 9.40–10.00** **Dr Krystyna Gielarek-Gorczyca** (Uniwersytet Rzeszowski), *Poetyka przemilczenia. Autocenzura, trauma i niewypowiedziane doświadczenie w kobiecej literaturze emigracyjnej*
- 10.00–10.20** **Dr Jarosław Kinal** (Uniwersytet Rzeszowski), *Polskie pisarki emigracyjne w przestrzeni wirtualnej. Strategie obecności, promocji i statystyki*
- 10.20–10.40** Przerwa kawowa (budynek A1, I piętro, sala 102)

CZĘŚĆ 2

WIDZIALNOŚĆ I NIEWIDZIALNOŚĆ PISAREK EMIGRACYJNYCH – PERSPEKTYWY

Moderator: prof. dr hab. Wojciech Ligęza

- 10.40–11.00** **Prof. dr hab. Beata Tarnowska** (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), *Język i tożsamość: o pisarkach polsko-izraelskich*
- 11.00–11.20** **Mgr Anna Bernhardt** (Instytut Literacki „Kultura”, Maisons-Laffitte, Francja), *Pisarki w archiwum w Maisons-Laffitte*
- 11.20–11.40** **Prof. dr hab. Beata Halicka** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), *Danuta Mostwin o kobietach i dla kobiet. Wybrane aspekty biografii pisarki, naukowczyni i przedstawicielki Polonii amerykańskiej*
- 11.40–12.00** **Prof. dr Andrea F. De Carlo** (University of Naples “L'Orientale”, Neapol, Włochy), *„Ave, Filia Solis”. Apulia oczyma duszy – odzyskany głos Kazimiery Alberti*
- 12.00–12.40** Dyskusja

Obrady w sekcjach

14.30–17.30

Sekcja I

Aula im. Stanisława Zająca, Kampus Rejtana, budynek A1, parter

Panel A: *Literatura emigracyjna jako praktyka pamięci*

Moderatorka: prof. dr hab. Beata Halicka

- 14.30–14.50** **Prof. dr hab. Stanisław Uliasz** (Uniwersytet Rzeszowski), *Kobiety dyskurs kresowo-emigracyjny w kontekście tekstów Marii Czapskiej i Janiny Kościółkowskiej*
- 14.50–15.10** **Dr Anna Frajlich** (Columbia University, New York, USA) *Amalia Frajlich – autorka nieobecna*
- 15.10–15.30** **Dr hab. Agata Paliwoda, prof. UR** (Uniwersytet Rzeszowski), *„Treścią jest «dziś»”. O dzienniku indyjskim Danuty Ireny Bienkowskiej*
- 15.30–15.45** Dyskusja
- 15.45–15.55** Przerwa kawowa (I piętro, sala 102)

Panel B: *Archiwum jako odzyskiwanie pamięci*

Moderator: dr hab. Rafał Moczodan, prof. UMK

- 15.55–16.15** **Dr hab. Magdalena Ruta, prof. UJ** (Uniwersytet Jagielloński), *Oślica Baalama... Lili Berger jako „niewidzialna” prozaiczka jidysz*

- 16.15–16.35** **Mgr Hanna Renke** (The University of Manchester), *Olga Scherer (1924–2001) w kręgu paryskiej „Kultury”*
- 16.35–16.55** **Dr Justyna Gorzkowicz** (Ośrodek Badań Dziedzictwa Emigracji Polskiej, Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn, Wielka Brytania), *Odzyskiwanie widzialności. Krystyna Bednarczyk między archiwum, edytorstwem a współczesnymi praktykami upamiętniania*
- 16.55–17.10** **Mgr Marek Kusiba** (Polski Fundusz Wydawniczy w Kanadzie), *One niosą los. O heroicznym kobietach-pisarkach Ameryki Północnej*
- 17.10–17.30** Dyskusja

18.00 Uroczysta kolacja

Sekcja II

Sala 110, Kampus Rejtana, budynek A1, I piętro

Panel A: *Tożsamość, język, doświadczenie emigracji*

Moderatorka: prof. dr hab. Beata Tarnowska

- 14.30–14.50** **Dr Karolina Koprowska** (Uniwersytet Jagielloński), *Po tamtej stronie wiersza... Poszukiwanie domu w poezji jidysz Racheli Korn i Rejzl Żychlińskiej*
- 14.50–15.10** **Dr Bartłomiej Krupa** (Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa), *Kobiety Idy Fink*
- 15.10–15.30** **Prof. dr hab. Sławomir Jacek Żurek** (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II), *Getto w poezji Jael Shalitt*

- 15.30–15.50** **Dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR** (Uniwersytet Rzeszowski) *Emigracyjna twórczość Anieli Jasińskiej (1919–2006)*
- 15.50–16.05** Dyskusja
- 16.05–16.20** Przerwa kawowa (budynek A1, I piętro, sala 102)

Panel B: Przestrzenie, relacje, wspólnoty (1)

Moderator: prof. dr hab. Sławomir Jacek Żurek

- 16.20–16.40** **Dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR** (Uniwersytet Rzeszowski), *Między wspólnotą a osobnością. Relacyjność i przestrzeń w paryskich powieściach Zofii Romanowiczowej*
- 16.40–17.00** **Prof. dr hab. Elżbieta Janicka** (Uniwersytet w Białymstoku), *Być „przy słowie”. Casus Zofii Romanowiczowej*
- 17.00–17.20** **Dr Alice-Catherine Carls** (University of Tennessee at Martin, USA), *Multivectorial Dynamics: Portable Homes and Parallel Exiles in the Works of Zofia Romanowicz*
- 17.20–17.30** Dyskusja

18.00 Uroczysta kolacja

Dzień II

29 września 2026

Obrady w sekcjach

Sekcja I

9.00–13.15

Aula im. S. Zająca, Kampus Rejtana, budynek A1, parter

Panel A: *Przestrzenie, relacje, wspólnoty (2)*

Moderatorka: dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR

9.00–9.20	Dr hab. Anna Wal, prof. UR (Uniwersytet Rzeszowski), <i>Dialog nie tylko o literaturze. Korespondencja Alicji Iwańskiej z Jerzym Giedroyciem</i>
9.20–9.40	Mgr Katarzyna Bzowska-Budd (Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn), <i>Wątki emigracyjne w pracach naukowych i twórczości literackiej Alicji Iwańskiej</i>
9.40–10.00	Dr Jakub Osiński (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), <i>Miejsce Stefanii Zahorskiej w piśmiennictwie Mai Elżbiety Cybulskiej</i>
10.00–10.15	Dyskusja
10.15–10.30	Przerwa kawowa

Panel A: *Formy i poetyki kobiecej ekspresji na emigracji*

Moderator: prof. dr hab. Stanisław Uliasz

10.30–10.50	Prof. dr hab. Wojciech Ligęza (Uniwersytet Jagielloński), <i>Grażyna Zambrzycka – dialogi z artystami</i>
10.50–11.10	Prof. dr hab. Alicja Jakubowska-Ożóg (Uniwersytet Rzeszowski), <i>Motywy biblijne u Zambrzyckiej</i>
11.10–11.30	Dr hab. Agnieszka Nęcka-Czapska, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), <i>Walcząc o głos. O „Mówić jak kobieta. Traktacie postfeministycznym” Marii Magdaleny Rudiuk</i>
11.30–11.45	Dyskusja
11.45–12.00	Przerwa kawowa (sala 102)

Panel B: Gatunki, narracje, strategie literackie

Moderatorka: **prof. dr hab. Elżbieta Janicka**

12.00–12.20	Prof. dr hab. Janusz Pasterski (Uniwersytet Rzeszowski), <i>„Odrastanie” jako metafora pamięci. O tomie „Odrastamy od drzewa” Anny Frajlich</i>
12.20–12.40	Mgr Kinga Skowron (Uniwersytet Rzeszowski), <i>Rodowa klątwa Młyna Coubert – rekonfiguracja gotyckiego motywu „nawiedzonej posiadłości” w powieści „Moje dziedzictwo” Paris Marianne</i>
12.40–13.00	Mgr Erwina Dybisz (Uniwersytet Rzeszowski, Zespół Szkół Budowlanych w Bydgoszczy), <i>Przemilczeć czy opowiedzieć? „Animal view” jako strategia narracyjna w prozie Marii Ginter</i>
13.00–13.15	Dyskusja

13.30–15.00 Przerwa obiadowa

Sekcja II

9.00–13.45

Sala 110, Kampus Rejtana, budynek A1, I piętro

Panel A: *Biografie i indywidualne strategie widzialności*

Moderator: prof. dr Andrea F. De Carlo

- 9.00–9.20** **Dr Justyna Budzik** (Uniwersytet Jagielloński), *Ideal places? Jadwigi Maurer miejsca oderwane i miejsca osobne*
- 9.20–9.40** **Dr hab. Bożena Szalasta-Rogowska, prof. UŚ** (Uniwersytet Śląski w Katowicach), *Przestrzenie Izabeli Embalo*
- 9.40–10.00** **Prof. dr Ewa Teodorowicz-Hellman** (Stockholms universitet, Szwecja), *Twórczość prozatorska Anny Winner*
- 10.00–10.15** Dyskusja
- 10.15–10.30** Przerwa kawowa (sala 102)

Moderatorka: dr hab. Agnieszka Nęcka, prof. UŚ

- 10.30–10.50** **Mgr Regina Wasiak-Taylor** (Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn), *Dwie pisarki – matka i córka. O Marcie Reszczyńskiej-Stypińskiej i jej córce Hannie Reszczyńskiej*
- 10.50–11.10** **Dr hab. Beata Walęciuk-Dejneka prof. UwS** (Uniwersytet w Siedlcach), *Eleonora Kropiwnicka – o biograficznej i literackiej nieobecności pisarki. Rekonstrukcja utraconej historii*

11.10–11.30	Dr hab. Jan Wolski, prof. UR (Uniwersytet Rzeszowski), <i>Maria Ludwika Gliwa – walka o przetrwanie i służba pamięci</i>
11.30–11.45	Dyskusja
11.45–12.00	Przerwa kawowa (sala 102)

Panel B: Aktywność kobiet. Środowiska, działalność społeczna

Moderatorka: dr hab. Bożena Szałasta-Rogowska, prof. UŚ

12.00–12.20	Dr hab. Rafał Moczko dan, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), <i>Kształcenie postaw czytelniczych w myśli i pracach Hanny Dobrowolskiej-Bogusławskiej</i>
12.20–12.40	Mgr Krystian Klekot (Sorbonne Université, Francja – Uniwersytet Warszawski), <i>Między widzialnością a odrębnością: pisarki emigracyjne w polityce wydawniczej Księgarni Polskiej w Paryżu (1835–1838)</i>
12.40–13.00	Mgr Grzegorz Marut (Sorbonne Université, Francja), <i>Rola kobiet w działalności redakcyjnej „Biuletynu Polskiego” we Francji w XIX wieku</i>
13.00–13.20	Dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR (Uniwersytet Rzeszowski) <i>Joanna Majksner-Pińska, „Dwukropek” i Polonia w Republice Południowej Afryki</i>
13.20–13.35	Dyskusja
13.35–15.00	Przerwa obiadowa

Panel specjalny

Aula im. S. Zająca, Kampus Rejtana 16C, budynek A1, parter

15.00–16.30 *Jak przywracać pisarki emigracyjne do historii literatury polskiej?*

Udział wybranych referentów, dyskusja moderowana

* Dla chętnych, którzy przyjadą do Rzeszowa już 27 września 2026 r., będzie zorganizowana wycieczka „Poznaj Rzeszów”. Zbiórka o godzinie 18.00 pod Hotelem Prezydenckim (od strony Al. Kopisto).

** Konferencji towarzyszy wystawa „Znane i nieznane. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989”. Kampus Rejtana 16C, budynek A, hol główny, parter.

Komitety organizacyjny konferencji:

prof. dr hab. Jolanta Pasterska – przewodnicząca

dr Krystyna Gielarek-Gorczyca – sekretarz

mgr Mikołaj Głos – sekretarz

dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR

dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR

dr hab. Agata Paliwoda, prof. UR

dr hab. Anna Wal, prof. UR

STRESZCZENIA REFERATÓW

Ph.D. Alice-Catherine Carls, Professor Emerita of History, University of Tennessee at Martin/ Uniwersytet Tennessee w Martin/ USA

Multivectorial Dynamics: Portable Homes and Parallel Exiles in the Works of Zofia Romanowicz/Dynamika wielowektorowa: podręczne domy i równoległe wygnania w utworach Zofii Romanowiczowej

War ripped Zofia Górską from Poland in her teens. Exile and emigration created a dual process of loss and recovery at multiple levels – inspiration, language, literary apprenticeship, culture, and geography. This paper examines the ways in which she coped with these challenges. /Zofia Górską była jeszcze nastolatką, gdy wojna wyrwała ją z Polski. Rezultatem wygnania i emigracji był rozwój podwójnego procesu – zmagania z doświadczeniami straty i odzyskiwania po nich poczucia stabilności – manifestującego się na kilku poziomach: inspiracji, języka, kształcenia literackiego, kultury oraz przestrzeni geograficznej. Referat analizuje sposoby, za pomocą których pisarka radziła sobie z tymi wyzwaniami.

Dr Alice-Catherine Carls – historyczka, tłumaczka i krytyczka literacka. Jej zainteresowania naukowe ogniskują się wokół historii Europy w XX w. Jest także autorką szkiców krytycznych i studiów poświęconych polskiej literaturze emigracyjnej.

Prof. dr Adrea F. De Carlo, Uniwersytet L'Orientale w Neapolu, Włochy

„Ave, Filia Solis”. Apulia oczyma duszy – odzyskany głos Kazimiery Alberti

W 1945 roku Kazimiera Alberti opuściła Polskę i udała się do Włoch, osiedlając się w Bari, gdzie kontynuowała działalność pisarską. Wydała cykl esejów o poszczególnych prowincjach włoskich. Jej drugim mężem był włoski adwokat Alfonso Cocola (1909–2000), który tłumaczył na język włoski jej powojenne książki. Na podstawie dzienników podróży Kazimiery Alberti, skupiając się w szczególności na dziele *Segreti di Puglia* (*Sekrety Apulii*, 1951), chcę odtworzyć doświadczenia migracyjne Alberti na południu Włoch. Polska poetka i pisarka, która postanowiła osiedlić się w tej trudnej włoskiej prowincji, gdzie – dzięki pomocy swojego drugiego męża – odkryła na nowo jej piękno. Jej podróż w poszukiwaniu tajemnic ziemi apulijskiej, którą nazywa „Filia Solis”, przejmując słynne pozdrowienie Fryderyka II Szwabskiego, jest dziełem poświęconym krajobrazom, ale przede wszystkim zabytkom tego regionu. Historia, architektura, mity i legendy wzbogacają karty jej książki. Alberti zyskała uznanie włoskiej publiczności jako wyrafinowana i czytana reporterka.

Prof. dr Andrea F. De Carlo – literaturoznawca, polonista i tłumacz, związany z Uniwersytetem L'Orientale w Neapolu. Specjalizuje się w badaniach nad literaturą polską

XIX–XXI w., polsko-włoskimi relacjami literackimi i kulturowymi, komparatystyką literacką, przekładem artystycznym oraz recepcją literatury polskiej we Włoszech.

Anna Bernhardt, Stowarzyszenie Instytut Literacki „Kultura, Maisons-Laffitte, Francja

Pisarki w archiwum w Maisons-Laffitte

Jerzy Giedroyc twierdził w *Autobiografii na cztery ręce*: w Polsce najważniejsze są kobiety, lecz wśród tomów „Biblioteki Kultury” nieczęsto pojawiają się nazwiska kobiece, częściej występują w korespondencji redakcyjnej. Zachowane w lafickim archiwum materiały pozwalają prześledzić nie tylko relacje Redaktora z potencjalnymi autorkami, lecz również reakcję na publikowane książki (recenzje, listy do redakcji, wycinki etc.). Prezentacja dokumentów związanych z kilkoma przykładowymi pisarkami: Marią Czapką, Olgą Scherer, Zofią Romanowicz i Barbarą Toporską naszkicuje układ archiwum i pokaże bogactwo tego zbioru. Prezentacja sugeruje drogi i narzędzia (z uwzględnieniem wirtualnego archiwum Instytutu Literackiego) do opracowania sylwetek mniej znanych autorek. Osobnym zagadnieniem są dwa działy w archiwum IL (materiały niewykorzystane i drobne materiały powierzone), gdzie znajdują się też maszynopisy przysłane do redakcji, często świadectwa i wspomnienia, również w formie zbeletryzowanej, i poezja. Warto też wspomnieć o wysiłkach Jerzego Giedroycia w zachowaniu księgozbiorów i organizowanych przez niego akcjach pomocy dla bibliotek polskich.

Anna Bernhardt – Prezeska Stowarzyszenia Instytut Literacki „Kultura” i Fundacji Kultury Paryskiej, zaangażowana w realizację licznych przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i edytorskich służących zabezpieczeniu oraz upowszechnianiu dziedzictwa Instytutu Literackiego w Paryżu.

Dr Justyna Budzik, Uniwersytet Jagielloński

Ideal places? Jadwiga Maurer miejsca oderwane i miejsca osobne

Szkic stanowi próbę analizy doświadczenia miejsc wielokrotnieonych i postrzeganych przez Jadwigę Maurer w perspektywie biografii osobistej, intelektualnej, historycznej, kulturowej, a także literacko przetwarzanej. Głównym punktem odniesienia w wywodzie będą opowiadania pisarki pomieszczone w tomie *Sobowtóry. Opowiadania zebrane*.

Dr Justyna Budzik – literaturoznawczyni. Jej zainteresowania naukowe obejmują dwudziestowieczną polską literaturę emigracyjną na kontynencie północnoamerykańskim, zagadnienie bilingwizmu i wielokulturowości w polskiej literaturze emigracyjnej, angloamerykańską tradycję literacką w twórczości polskich pisarzy na kontynencie północnoamerykańskim, dialogiczność literatury i sztuki, rolę przekładu literackiego w amerykańskiej twórczości polskich pisarzy na kontynencie północnoamerykańskim.

Mgr Katarzyna (Katherine) Bzowska-Budd, Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn, Wielka Brytania

Wątki emigracyjne w pracach naukowych i twórczości literackiej Alicji Iwańskiej

Tematem wystąpienia będzie analiza wątków emigracyjnych w pracach naukowych i twórczości literackiej Alicji Iwańskiej, jednej z najważniejszych postaci polskiej humanistyki na emigracji. Celem opracowania jest ukazanie, w jaki sposób doświadczenie emigracji kształtowało zarówno jej refleksję socjologiczną i antropologiczną, jak i narracje literackie, stanowiąc istotny kontekst interpretacyjny dla całego dorobku autorki.

Mgr Katarzyna (Katherine) Bzowska-Budd – socjolożka, polska dziennikarka, pisarka mieszkająca w Londynie. Autorka wielu felietonów, reportaży, artykułów publicystycznych, wywiadów, a także książek, w których z różnych perspektyw opisywała rzeczywistość Wielkiej Brytanii.

Mgr Erwina Dybisz, Uniwersytet Rzeszowski, Zespół Szkół Budowlanych w Bydgoszczy

Przemilczeć czy opowiedzieć? „Animal view” jako strategia narracyjna w prozie Marii Ginter

Twórczość Marii Ginter pozostaje zjawiskiem nierozpoznanym w badaniach nad polską literaturą emigracyjną, mimo że stanowi interesujący przykład prozy wykorzystującej m.in. „animal view” jako istotny element konstrukcji narracyjnej. Wystąpienie zostanie poświęcone analizie utworów *Po rosie, po grudzie* (1990) oraz *Ali Baba i jego pieskie życie* (1992) w kontekście strategii narracyjnych służących przybliżeniu doświadczenia wojny, pamięci i emigracji. Ginter, oddając głos zwierzęcym bohaterom, odchodzi od perspektywy antropocentrycznej i tworzy narrację opartą na przesunięciu świadectwa ku doświadczeniu nie-ludzkemu. Zabieg ten można interpretować jako formę narracyjnego kamuflażu, pozwalającego mówić o traumie, przemocy i emocjach w sposób pośredni, a zarazem intensyfikujący afektywny wymiar opowieści. Zwierzę nie pełni w tej prozie funkcji dekoracyjnej ani symbolicznej, lecz staje się medium pamięci i alternatywnym świadkiem historii. W twórczości Ginter perspektywa zwierzęcia umożliwia także zakwestionowanie tradycyjnych modeli opowiadania o wojnie i doświadczeniu granicznym. Autorka rezygnuje z patosu oraz jednoznacznej heroizacji, koncentrując uwagę na codzienności, cielesności i emocjonalnym wymiarze relacji między człowiekiem a zwierzęciem. Tego rodzaju narracja pozwala ukazać doświadczenie wojny z perspektywy marginalizowanej i wypartej z dominujących dyskursów pamięci.

Mgr Erwina Dybisz – absolwentka filologii polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego, nauczycielka języka polskiego. Przedmiotem jej zainteresowań badawczych są polskie pisarki emigracyjne, a w sposób szczególny twórczość Janiny Kościółkowskiej.

Ph.D. Anna Frajlich, Senior Lecturer at Columbia University, New York, USA/ Uniwersytet Columbia, Nowy Jork, USA

Amalia Frajlich – autorka nieobecna

Temat mojego wystąpienia dotyczy „przerwanych narracji, autorki nieobecnej”. W archiwum matki – Amalii Frajlich – znalazłam rękopisy i teksty pisane na komputerze z lat 1958–2004. Dwa z nich opublikowano po polsku i po rosyjsku w Kirgizji, w zbiorze wspomnień pod tytułem *Losy Polaków w Kirgistanie. Przeszłość i teraźniejszość*. Jej teksty będą przedmiotem mojej analizy.

Dr Anna Frajlich – poetka, prozaiczka, literaturoznawczyni. Jej zainteresowania naukowe to: poezja rosyjska i literatura polska. Wykładała język polski oraz polską literaturę na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku.

Dr Krystyna Gielarek-Gorczyca, Uniwersytet Rzeszowski

Poetyka przemilczenia. Autocenzura, trauma i niewypowiedziane doświadczenie w kobiecej literaturze emigracyjnej

Referat dotyczy milczenia i przemilczenia w kobiecej literaturze emigracyjnej. Interesować mnie będzie zarówno to, co teksty wypowiadają wprost, jak i to, co ukrywają, przesuwać w aluzję, pozostawiają w zawieszeniu lub ujawniają poprzez lukę. Przemilczenie rozumiem jako ważny element opowieści: ślad autocenzury, traumy, lęku, wstydu, presji środowiska oraz trudności w nazwaniu doświadczenia. Szczęgólnego znaczenia nabierają tu niedopowiedzenia, elipsy, urwane wątki, przemieszczone akcenty oraz formy intymne, takie jak list, dziennik czy wspomnienie. Celem referatu będzie pokazanie, że kobiece piśmarstwo emigracyjne często powstaje na granicy świadectwa i milczenia. W miejscach niewypowiedzianych ujawniają się doświadczenia wojny, wygnania, samotności, ciała, zależności i utraty, a także mechanizmy marginalizowania autorek w historii literatury.

Dr Krystyna Gielarek-Gorczyca – literaturoznawczyni, copywriter, specjalista content marketingu. Przedmiotem jej zainteresowań badawczych w zakresie literaturoznawstwa są: m.in. realizacja monomitu w prozie psychologicznej pisarek XIX i XX w., twórczość krytyczna i literacka Anieli Gruszeckiej oraz piśmarstwo emigracyjne kobiet. Drugi obszar zainteresowań naukowych obejmuje medioznawstwo.

Dr Justyna Gorzkowicz, Ośrodek Badań Dziedzictwa Emigracji Polskiej, Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn, Wielka Brytania

Odzyskiwanie widzialności. Krystyna Bednarczyk między archiwum, edytorstwem a współczesnymi praktykami upamiętniania

Referat poświęcony jest problemowi odzyskiwania widzialności twórczości i działalności Krystyny Bednarczyk (1923–2011), poetki, redaktorki i współzałożycielki

londyńskiej Oficyny Poetów i Malarzy. Punktem wyjścia będzie pytanie, w jaki sposób przywracać należne miejsce autorce, której dorobek pozostaje istotny dla historii polskiej literatury emigracyjnej, a zarazem wciąż nie zajmuje proporcjonalnego miejsca w głównym nurcie opowieści o kulturze polskiej na uchodźstwie. Wystąpienie koncentruje się na napięciu między obecnością a niewidzialnością. Bednarczyk działała równocześnie jako autorka własnych tekstów i współtwórczyni ważnej instytucji emigracyjnego życia literackiego. Taka pozycja dawała jej realny wpływ na obieg literacki, ale zarazem sprzyjała częściowemu przesłonięciu jej indywidualnego autorstwa przez role redakcyjne, środowiskowe i instytucjonalne. Przypadek Bednarczyk pozwala więc postawić pytanie nie tylko o miejsce kobiet w literaturze emigracyjnej, lecz także o relację między pisanem, edytorstwem i kulturotwórczą sprawczością. Punktem odniesienia dla tych rozważań będzie projekt *Unveiling the Heritage: Krystyna Bednarczyk (ZPPnO)*, traktowany jako przykład współczesnych praktyk przywracania widzialności pisarce emigracyjnej poprzez połączenie badań, archiwum i działań upamiętniających. Celem referatu jest pokazanie, że przypadek Krystyny Bednarczyk odsłania szerszy problem kobiecej obecności w literaturze emigracyjnej: obecności realnej, lecz niepełnie opisanej, zapisanej nie tylko w tekstach, ale także w pracy redakcyjnej i instytucjonalnej. Prezentacji towarzyszyć będzie krótki film (ok. 5,5 min) w języku angielskim, ukazujący wybrane elementy projektu oraz współczesne praktyki upamiętniania związane z dziedzictwem Krystyny Bednarczyk.

Dr Justyna Gorzkowicz – antropolożka kulturowa ze specjalnością literaturoznawczą, krytyczka artystyczna. Kieruje Ośrodkiem Badań Dziedzictwa Emigracji Polskiej w Londynie.

Prof. dr. hab. Beata Halicka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Danuta Mostwin o kobietach i dla kobiet. Wybrane aspekty biografii pisarki, naukowczyni i przedstawicielki Polonii amerykańskiej

Referat poświęcony jest postaci Danuty Mostwin (1921–2010) i koncentruje się na obecności problematyki kobiecej w jej twórczości literackiej, działalności naukowej oraz zaangażowaniu społecznym. Wystąpienie opiera się na badaniach prowadzonych w ramach przygotowywanej biografii autorki (Routledge, 2026) i podejmuje refleksje nad strategiami badawczymi stosowanymi w rekonstrukcji życia tej intelektualistki funkcjonującej na styku kultur, języków i dyscyplin. Choć Mostwin nie angażowała się bezpośrednio w ruch drugiej fali feminizmu, z którym zetknęła się podczas studiów doktoranckich w Nowym Jorku, problem nierówności płci stanowił istotny i powracający wątek jej twórczości. Jej opowiadania oraz nagrodzona powieść *Olivia* (1965) podejmują temat ograniczeń i form dyskryminacji kobiet w społeczeństwie amerykańskim połowy XX wieku. Równocześnie jej praca zawodowa w obszarze terapii rodzinnej, szczególnie z rodzinami imigranckimi, sytuowała kobiety w centrum analizy zarówno praktycznej, jak i naukowej. Mniej rozpoznany aspekt działalności Mostwin pozostaje jej zaangażowanie w życie Polonii amerykańskiej. W referacie wygłoszonym

podczas kongresu Polonii w Toronto w 1978 roku przedstawiła ona pogłębioną refleksję nad rolą kobiet w podtrzymywaniu kultury polskiej na emigracji. Wątek ten rozwija także w niepublikowanym rękopisie *Women in a European Culture*, w którym analizuje różnice między europejskimi i amerykańskimi modelami kobiecości. Na podstawie materiałów archiwalnych, korespondencji oraz wywiadów referat rekonstruuje biografię Mostwin jako przykład kobiecej sprawczości w warunkach migracji. Jej działalność ukazuje, w jaki sposób doświadczenie emigracji może łączyć się z refleksją naukową i literacką nad rolą kobiet, a zarazem wpisuje się w szerszą dyskusję o widzialności polskich pisarek emigracyjnych i ich miejscu w historii intelektualnej XX wieku.

Prof. dr. hab. Beata Halicka – historyczka, filolożka i kulturoznawczyni. Specjalizuje się w historii społecznej i historii kultury Europy Środkowo-Wschodniej, stosunkach polsko-niemieckich, migracjach XX w. i polityce historycznej.

Prof. dr hab. Alicja Jakubowska-Ożóg, Uniwersytet Rzeszowski

Motywy biblijne w wierszach Grażyny Zambrzyckiej

Wystąpienie dotyczy postaci biblijnych, które w wierszach Zambrzyckiej stają się sposobem na diagnozowanie świata, także emigracji. Poetka czerpie zarówno ze Starego jak i Nowego Testamentu.

Prof. dr hab. Alicja Jakubowska-Ożóg – literaturoznawczyni, redaktorka. Prowadzi badania skupione wokół literatury współczesnej, tradycji literackiej, metodyki nauczania literatury, genologii.

Dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Między wspólnotą a osobnością. Relacyjność i przestrzeń w paryskich powieściach Zofii Romanowiczowej

W wystąpieniu zamierzam poddać analizie „paryskie” powieści Zofii Romanowiczowej poprzez odwołanie się do kategorii relacyjności i praktyk przestrzennych. Bohaterki Romanowiczowej konstruują swoją podmiotowość w przestrzeni miasta. Często przemieszczają się pieszo, a ruch oddaje ich stan afektywny. Przelamując izolację społeczną i poszukując nowych wspólnot, dążą do redukcji poczucia wyobcowania. Miejsca i ludzie, których napotykają, stają się znakami do odczytania. Ruch wiąże się też z odkrywaniem sensualności miasta i własnej cielesności. W artykule odwołam się do koncepcji relacyjności wypracowanej przez Erica Landowskiego, refleksji nad chodzeniem w przestrzeni miejskiej (Rebecca Solnit) oraz kategorii codzienności i praktyk miejskich obecnych u Georges’a.

Dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR – literaturoznawczyni i teatrolożka. W centrum prowadzonych przez nią badań pozostają zagadnienia relacyjności, dialogu międzykulturowego oraz możliwości odbudowy życia po doświadczeniu kryzysu i traumy.

Prof. dr hab. Anna Janicka, Uniwersytet w Białymstoku

Być „przy słowie”. Casus Zofii Romanowiczowej

Wystąpienie będzie dotyczyło zmagania ze słowem, jakie zostały zapisane w listach Zofii Romanowiczowej do Tymona Terleckiego. Korespondencja obojga twórców, pozostająca do niedawna w rękopisach, okazuje się nie tylko cennym źródłem życia emigracyjnego, ale też zapisem wewnętrznych zmagania twórczych pisarki, którymi dzieli się ona ze swoim przyjacielem – Tymonem Terleckim. Zmagania te mają niekiedy charakter dramatyczny. Bywa, że Romanowiczowa jest – jak sama pisze – „zakneblowana”, wygnana ze słowa. Autorka wystąpienia stara się zatem prześledzić dramaturgię tego wygnania, jak również powrotów w słowo, którym towarzyszy Terlecki, wspierający przyjaciółkę korespondencyjnie, a więc także słowem.

Prof. dr hab. Anna Janicka – literaturoznawczyni, edytorka. Jest badaczką literatury przełomu XIX i XX w., zagadnień emancypacji kobiet, pozytywizmu warszawskiego, literatury pogranicza i związków kulturowych Europy Środkowo-Wschodniej oraz polskiej literatury emigracyjnej.

Dr Jarosław Kinal, Uniwersytet Rzeszowski

Polskie pisarki emigracyjne w przestrzeni wirtualnej. Strategie obecności, promocji i statystyki

Wystąpienie poświęcone jest analizie obecności polskich pisarek emigracyjnych w przestrzeni wirtualnej na przykładzie działań realizowanych wokół portalu polskiepi-sarkiemigracyjne.pl. Celem referatu jest pokazanie, w jaki sposób strona internetowa może pełnić funkcję narzędzia dokumentacji, popularyzacji, promocji oraz integracji wiedzy o twórczości autorek żyjących i tworzących poza granicami Polski. Omówione zostaną strategie budowania widoczności portalu, sposoby prezentowania biogramów, dorobku literackiego i kontekstów emigracyjnych, a także znaczenie działań promocyjnych prowadzonych w środowisku cyfrowym. Istotnym elementem wystąpienia będzie również refleksja nad statystykami odwiedzin i odbioru treści, które pozwalają ukazać, w jaki sposób poprzez stronę www można popularyzować wiedzę.

Dr Jarosław Kinal – socjolog i medioznawca. Autor i współautor 6 monografii naukowych, redaktor 24 tomów, autor lub współautor 120 artykułów i rozdziałów w monografiach naukowych. Kierownik i wykonawca w projektach realizowanych w ramach NPRH, Szlakami Niepodległej, Nauka dla Społeczeństwa, Społeczna Odpowiedzialność Nauki. Specjalizuje się w analizie wpływu technologii na życie codzienne.

Mgr Krystian Klekot, Sorbonne Université, Paryż, Francja – Uniwersytet Warszawski

Między widzialnością a odrębnością: pisarki emigracyjne w polityce wydawniczej Księgarni Polskiej w Paryżu (1835–1838)

Referat poświęcony jest analizie polityki wydawniczej Księgarni Polskiej w Paryżu w latach 1835–1838 w odniesieniu do twórczości pisarek Wielkiej Emigracji. Na przykładzie dzieł Klementyny Hoffmanowej, anonimowej Mme la comtesse oraz Heleny Ponenskiej podjęta zostanie próba zbadania warunków widzialności i legitymizacji kobiecego pisarstwa w przestrzeni emigracyjnej. Księgarnia Polska jako jedna z kluczowych instytucji życia intelektualnego emigracji, odgrywała istotną rolę w selekcji i rozpowszechnianiu tekstów, a tym samym w kształtowaniu kanonu kultury polskiej na uchodźstwie. Jednocześnie jej działalność wydawnicza ujawnia mechanizmy regulujące obecność kobiet w sferze publicznej. Analiza katalogów, paratekstów oraz samych utworów pozwala uchwycić strategię publikacyjne stosowane wobec pisarek, takie jak nacisk na dydaktyzm, moralizację czy ograniczenie tematyczne do sfery prywatnej i wychowawczej. Szczególna uwaga zostanie poświęcona figurom kobiecym w analizowanych tekstach. Postaci te, sytuujące się na styku sfery prywatnej i publicznej, ujawniają napięcia między normatywnymi oczekiwaniami wobec kobiet a próbami artykulacji autonomicznego głosu. W tym sensie stanowią one przestrzeń negocjacji tożsamości i form ekspresji kobiecej w warunkach emigracji. Referat, łącząc perspektywę historii książki, studiów nad płcią oraz analizy literackiej, ma na celu ukazanie, w jaki sposób instytucjonalne ramy wydawnicze wpływały zarówno na widzialność pisarek, jak i na kształt ich narracji.

Mgr Krystian Klekot – doktorant *cotutelle* na Uniwersytecie Sorbońskim i Uniwersytecie Warszawskim. Pracuje nad rozprawą poświęconą Księgarni Polskiej w Paryżu w XIX w. Jego zainteresowania naukowe obejmują historię książki, Wielką Emigrację, polski romantyzm i jego wpływ na kształtowanie tożsamości narodowej oraz materialne formy kultury.

Dr Karolina Koprowska, Uniwersytet Jagielloński

Po tamtej stronie wiersza... Poszukiwanie domu w poezji jidysz Racheli Korn i Rejzl Żychlińskiej

Przedmiotem proponowanego wystąpienia będzie emigracyjna twórczość w języku jidysz Racheli Korn (1898–1982) i Rejzl Żychlińskiej (1910–2001), które łączy doświadczenie powojennej bezdomności będącej konsekwencją Zagłady i emigracji. Obie poetki urodziły się na ziemiach polskich i w czasie drugiej wojny światowej przetrwały na terenie ZSRR, co stało się jednym z kluczowych doświadczeń kształtujących ich powojenną twórczość. Żychlińska, urodzona w Gąbinie, przed wojną mieszkała w Warszawie, po wojnie przebywała w Łodzi i na Dolnym Śląsku, by ostatecznie wyemigrować do Paryża, a następnie do Nowego Jorku. Korn urodziła się w osadzie Sucha Góra, niedaleko miasteczka Mościska w Galicji Wschodniej, po pierwszej wojnie światowej zamieszkała w Przemyślu, w czasie drugiej wojny światowej znalazła się w strefie sowieckiej, a po krótkim powojennym pobycie w Polsce wyemigrowała do Kanady.

Utrata domu ma dla obu poetek podwójne znaczenie: zarówno dosłowne — związane ze zniszczeniem materialnej przestrzeni rodzinnej, jak i symboliczne — wynikające z przemiany miejsca urodzenia w przestrzeń śmierci. Analiza porównawcza ukazuje odmienne strategie poetyckiego reagowania na doświadczenie wykorzenienia. Korn podejmuje próbę odbudowy namiastki domu w języku — poetyckie słowo jidysz staje się dla niej przestrzenią schronienia, pamięci i ciągłości. Żychlińska natomiast pozostaje w kondycji trwałego niezakorzenienia, a jej poezja ujawnia doświadczenie egzystencjalnej tymczasowości oraz niemożności odnalezienia nowego fundamentu. Wystąpienie pokaże, w jaki sposób obie autorki kreują wizję utraconej przestrzeni, redefiniując pojęcie domu oraz rolę poezji w jego przywracaniu. Tak pomyślane wystąpienie wyrasta z przyjęcia założenia o rdzennym charakterze literatury jidysz na ziemiach polskich, wynikającym ze współdzielenia krajobrazu kulturowego przez różne społeczności i języki. Odwołując się do koncepcji doikajt (tutejszości) oraz postulatu reorientowania badań nad literaturą i kulturą polską w stronę perspektyw post- i ponadnarodowych (Karen Underhill), wystąpienie traktuje przestrzeń Europy Środkowo-Wschodniej jako miejsce spotkania i interferencji równoległe rozwijających się tradycje literackich — polskiej, jidysz i hebrajskiej.

Dr Karolina Koprowska – literaturoznawczyni, kulturoznawczyni i jidyszystka. Przedmiotem jej zainteresowań naukowych są: doświadczenie Zagłady na prowincji i relacje żydowsko-polskie (chłopskie), status polskiego świadka/postronnego Zagłady, zagadnienia tożsamościowe związane z miejscem urodzenia, podejmowane we współczesnej literaturze polskiej i żydowskiej oraz kierunki badawcze nowej humanistyki, m.in. zwrot afektywny, geopoetyka, badania nad pamięcią oraz art-based research.

Dr Bartłomiej Krupa, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa

Kobiety Idy Fink

Twórczość Idy Fink miała osobliwą recepcję – zaliczana do najważniejszych na świecie, podejmujących tematykę Zagłady, a jednocześnie bardzo słabo opracowana w ojczystym kraju. Mimo że mieszkająca od 1957 r. w Izraelu Fink pisała wyłącznie po polsku, jej debiutancki zbiór ukazał się w tym języku dopiero w 1987 r. w londyńskim „Aneksie”. Nie doczekała się też w Polsce kompleksowego omówienia twórczości, o monografii nie wspominając. Jest to tym bardziej zadziwiające, że jej opowiadania (*Zabawa w klucz* oraz *Przed lustrem* z tomu *Odpywający ogród*) dwukrotnie pojawiły się na maturze z języka polskiego. Uznana więc została za klasyka, a jednocześnie nie prowadzono nad jej twórczością badań. W nowym kraju pisarki również długo ją odkrywano. Zbiór opowiadań pt. *Skrawek czasu* długo nie mógł znaleźć wydawcy, a gdy się wreszcie ukazał w 1973 r. w nieudanym tłumaczeniu Ben Amiego, czas publikacji nałożył się na wojnę Jom Kipur, co sprawiło, że przeszedł bez echa. Dopiero kiedy w latach 80. opowiadania ukazały się w języku niemieckim, a Ida Fink zaczęła otrzymywać prestiżowe, światowe nagrody, zainteresowano się pisarką. Jednym z głównych tematów prozy Fink jest kobiece doświadczenie Zagłady. W anglojęzycznej literaturze nie

brakuje pozycji, które podejmują to zagadnienie, choć zaczęły się ukazywać na dobrą sprawę dopiero w drugiej połowie lat 90. Izrael był jednym z prekursorów kobiecych badań nad Zagładą – w czerwcu 1995 r. odbyła się bowiem na Uniwersytecie Hebrajskim interdyscyplinarna, międzynarodowa konferencja pt. „Women in the Holocaust”, w której udział wzięli badacze z Izraela, Europy i Stanów Zjednoczonych. Wśród zaproszonych gości była też... Ida Fink. Tymczasem w Polsce problem ten nadal napotyka na pewien opór. To nie przypadek, że badaczki, które zajmowały się szerzej tymi kwestiami, pochodzą jakby „z zewnątrz”. Mam tu na myśli przede wszystkim Dorotę Głowacką z kanadyjskiego Halifaxu oraz Bożenę Karwowską z Uniwersytetu w Vancouver. W swoim wystąpieniu chciałbym właśnie tę lukę wypełnić i przyjrzeć się twórczości Idy Fink pod kątem spojrzenia na kobiece doświadczenie Zagłady.

Dr Bartłomiej Krupa – literaturoznawca. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na polskiej prozie i historiografii podejmującej problematykę Holocaustu, a także na antropologii literatury, powieści kryminalnej. Tym zagadnieniom poświęcił publikacje książkowe oraz artykuły naukowe.

Mgr Marek Kusiba, Polski Fundusz Wydawniczy w Kanadzie, Toronto, Kanada

One niosą los. O heroicznych kobietach-pisarkach Ameryki Północnej

Referat prezentuje losy pisarek związanych z Polskim Funduszem Wydawniczym w Kanadzie – z Kanady i USA.

Mgr Marek Kusiba – poeta, krytyk literacki, tłumacz, reporter, wydawca. Animuje i wspiera inicjatywy służące dokumentowaniu i upowszechnianiu dorobku polskich pisarzy, nie tylko tworzących poza krajem.

Prof. dr hab. Wojciech Ligęza, Uniwersytet Jagielloński

Dialogi z artystami. O wierszach i poematach Grażyny Zambrzyckiej

Poezja *docta* Grażyny Zambrzyckiej wyróżnia się formami dialogowymi oraz nawiązaniami do tradycji poetyckiej z wielu czasów: od Horacego do Dereka Walcotta, od Saffony do Norwida. Wyróżnieni też zostają poeci doby staropolskiej. Rozmowy poetyckie dotyczą spraw natury egzystencjalno-metafizycznej, istoty wypowiedzi artystycznej, a także położenia artysty w świecie. Często Grażyna Zambrzycka stara się określić własny status emigrantki – za pośrednictwem doświadczeń artystów z przeszłości, bowiem jej wędrówki po uniwersum kultury obejmują sfery twórczości oraz życia malarzy, kompozytorów, filozofów. W tym przypadku liczy się synkretyzm kulturowy, a teksty literackie bywają kluczem do rozumienia historii i wcielenego w dzieje zła.

Zwrócić należy uwagę na restytucję i modyfikację mitu Orfeusza, jak również na pełne inwencji powroty do historii biblijnego Jonasza. Lektura wierszy i poematów Grażyny Zambrzyckiej wymaga znajomości wielu tradycji kultury, a przykłady, jakimi posługuje

się poetka, to często dzieła mniej znane, a na pewno nieobecne w kulturze masowej. Warto podkreślić znakomitą muzykologiczną kompetencję Zambrzyckiej.

Prof. dr hab. Wojciech Ligeza – emerytowany profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, historyk literatury, krytyk literacki i eseista. Zajmuje się poezją polską XX i XXI w. oraz literaturą emigracyjną, a także problematyką pamięci i doświadczenia historycznego w literaturze.

Dr hab. Arkadiusz Luboń prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Joanna Majksner-Pińska, „Dwukropek” i Polonia w Republice Południowej Afryki

Referat omawia twórczość wydawniczą, redakcyjną i publicystyczną Joanny Majksner-Pińskiej, działaczki polonijnej w Republice Południowej Afryki. Przybyła do RPA w 1989 roku Majksner-Pińska od ponad trzech dekad zaangażowana jest w promowanie kultury polskiej w Afryce, podtrzymywanie więzi lokalnej Polonii z ojczyzną oraz zaznajamianie pokoleń Polaków urodzonych i wychowanych już poza krajem przodków z aktualnymi lub historycznie znaczącymi dziełami sztuki i literatury polskiej. Zainteresowania Majksner-Pińskiej nie ograniczają się przy tym tylko do redagowania kwartalnika „Dwukropek” i publikowania na jego łamach eseistyki diagnozującej sytuację afrykańskiej Polonii, ale obejmują także – między innymi – prowadzenie szkoły języka polskiego w Cape Town, organizowanie spektakli teatralnych wystawiających polską klasykę czy gromadzenie i udostępnianie jej w zbiorach bibliotecznych. Z tej perspektywy redaktorka – uhonorowana dopiero w roku 2023 odznaczeniem „Słowo Polonii” – wciąż pozostaje postacią dla inicjatyw polonijnych jednocześnie ważną i zbyt słabo poznaną.

Dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR – literaturoznawca. Naukowo interesuje się różnymi aspektami tłumaczenia literackiego. Jego projekty badawcze koncentrują się głównie na czynnikach artystycznych, społeczno-politycznych i kulturowych wpływających na praktykę i teorię tłumaczy i autotłumaczy.

Mgr Grzegorz Marut, Sorbonne Université, Paryż, Francja

Rola kobiet w działalności redakcyjnej „Biuletynu Polskiego” we Francji w XIX wieku

Celem wystąpienia będzie ukazanie wielowymiarowej roli kobiet w funkcjonowaniu redakcji Biuletynu Polskiego w polskim środowisku emigracyjnym we Francji. Kobiety, choć często pozostające poza oficjalnymi strukturami redakcyjnymi, odgrywały istotną rolę w obiegu informacji i kształtowaniu treści pisma. Szczególne znaczenie miała ich aktywność w zakresie przemykania materiałów – zarówno korespondencji, jak i tekstów przeznaczonych do publikacji – co umożliwiała utrzymanie ciągłości komunikacji polsko-francuskiej w warunkach politycznych ograniczeń. Kobiety uczestniczyły również w proponowaniu tematów artykułów, zwłaszcza nekrologów, które stanowiły ważny element życia emigracyjnej wspólnoty. W komunikacji zastosowane

będą metody analizy historyczno-prasowej, obejmujące kwerendę archiwalną numerów „Biuletynu Polskiego”, analizę treści publikacji oraz korespondencji redakcyjnej. Uzupełniając wykorzystana zostanie perspektywa mikrohistoryczna, pozwalająca na rekonstrukcję indywidualnych zaangażowań kobiet, a także elementy analizy dyskursu. Postaram się pokazać niedocenianą dotąd rolę kobiet jako pośredniczek informacji, współauterek przekazu redakcyjnego i inicjatorek działań redakcyjnych. W szerszej perspektywie ustalenia przyczynią się do pogłębienia wiedzy o nieformalnych sposobach uczestnictwa kobiet w życiu publicznym i wydawniczym emigracji. Pozwolą także ukazać ich wpływ na kształtowanie narracji pamięciowej Wielkiej Emigracji, zwłaszcza poprzez nekrologi i teksty wspomnieniowe.

Mgr Grzegorz Marut – doktorant na paryskiej Sorbonie. Przygotowuje rozprawę o „Biuletynie Polskim” – francuskojęzycznym czasopiśmie ukazującym się w latach 1875–1923. Interesuje się Wielką Emigracją, funkcjonowaniem instytucji kultury na emigracji w XIX–XX w., polskim piśmiennictwem emigracyjnym oraz polskim dziedzictwem narodowym na obczyźnie.

Dr hab. Rafał Moczkodan, prof. UMK, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu *Kształcenie postaw czytelniczych w myśli i pracach Hanny Dobrowolskiej-Bogusławskiej*

Referat będzie dotyczył dydaktyczki, autorki podręczników do nauczania języka polskiego, teoretyczki czytania, tłumaczki prac z tego zakresu.

Dr hab. Rafał Moczkodan, prof. UMK – literaturoznawca. Naukowo zajmuje się literaturą emigracyjną 1939–1989 – głównie krytyką literacką i czasopiśmiennictwem, emigracyjnym i krajowym życiem literackim, polską krytyką literacką XX w., literaturą popularną oraz storytellingiem i copywritingiem.

Dr hab. Agnieszka Nęcka-Czapska, prof. UŚ, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Walcząc o głos. O „Mówić jak kobieta. Traktacie postfeministycznym” Marii Magdaleny Rudiuk

Wystąpienie poświęcone zostanie Marii Magdalenie Rudiuk, która jak dotąd nie doczekała się głębszego omówienia swojej twórczości, mimo iż mówi się o niej jako o autorce interesującej, świadomej kobiecej, a równocześnie filozoficznej, łączącej perspektywę emigracyjną z feministyczną. W centrum uwagi znajdzie się *Mówić jak kobieta. Traktat postfeministyczny* próbujący (re)definiować kobiecość i miejsce kobiety w świecie.

Dr hab. Agnieszka Nęcka-Czapska, prof. UŚ – literaturoznawczyni, krytyczka literacka. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się przede wszystkim na polskiej literaturze publikowanej po 1989 r. Wśród tematów, po których porusza się najczęściej, można wymienić: intymność, dyskursy erotyczne, emigrację.

Dr Jakub Osiński, Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Miejsce Stefanii Zahorskiej w piśmiennictwie Mai Elżbiety Cybulskiej

Prace edytorskie Mai Elżbiety Cybulskiej poświęcone Stefanii Zahorskiej pozostają nieznane poza wąskim kręgiem badaczy literatury emigracyjnej, mimo że ich znaczenie trudno przecenić, nie tylko w kontekście przypominania dorobku zmarłej wcześniej pisarki, publicystki, krytyczki sztuki, ale też – jako prekursorskie dla rozwijanego od przełomu lat 80. i 90. XX w., już głównie w kraju, edytorstwa emigracyjnych archiwaliów (przede wszystkim korespondencji) i wobec zwrotu archiwalnego, obserwowanego w rodzimej humanistyce od nieco ponad dekady. W referacie postaram się syntetycznie omówić wszystkie te wątki, wychodząc od biograficznych przyczyn zainteresowania się Zahorską przez Cybulską (żydowskie korzenie, emigracja, płeć), analizę – w kontekście rzeczzonego zwrotu archiwalnego – jej sposobów obcowania ze spuścizną pisarki, a dochodząc do wpływu tych prac na autorską twórczość Cybulskiej z ostatnich lat.

Dr Jakub Osiński – literaturoznawca. Naukowo zajmuje się teorią i historią literatury. Skupia się na badaniu literatury emigracyjnej, przede wszystkim prozy wspomnieniowej, epistolografii i poezji.

Dr hab. Agata Paliwoda, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

„Treścią jest «dziś»”. O dzienniku indyjskim Danuty Ireny Bieńkowskiej

Referat poświęcony omówieniu niepublikowanego dziennika Danuty Ireny Bieńkowskiej, który przyszła poetka prowadziła w latach 1944–1945 w polskim osiedlu dla uchodźców z Rosji w Valivade (Indie). Diariusz łączy dokumentowanie realiów życia uchodźczego z introspekcją – refleksją nad tożsamością i procesem dojrzewania.

Dr hab. Agata Paliwoda, prof. UR – literaturoznawczyni. Jej zainteresowania naukowe obejmują polską literaturę emigracyjną, pisarstwo kobiet, literaturę pogranicza kultur i literaturę faktu.

Prof. dr hab. Jolanta Pasterska, Uniwersytet Rzeszowski

Niewidzialne – zapisane – odzyskane. Polskie pisarki emigracyjne między marginalizacją a przywracaniem obecności w historii literatury

Wystąpienie ma charakter wprowadzenia do obrad i jest poświęcone problemowi „niewidzialności” polskich pisarek emigracyjnych oraz współczesnym próbom przywracania ich obecności w historii literatury. Jego celem jest nie tylko próba zarysowania pola problemowego, ale także wskazanie kierunków dalszych badań nad twórczością polskich pisarek emigracyjnych. Punktem wyjścia jest diagnoza trwałej marginalizacji

twórczości autorek działających poza krajem, wynikającej zarówno z uwarunkowań politycznych i historycznych (emigracja powojenna, rozproszenie środowisk twórczych), jak i z mechanizmów selekcji literackiej, które przez dekady ograniczały ich recepcję i obecność w obiegu akademickim. Podkreślona zostaje potrzeba rewizji utrwalonych narracji historycznoliterackich i otwarcia ich na głosy dotąd marginalizowane, a zarazem wskazanie, że proces przywracania obecności tych autorek stanowi istotny element szerszych przemian współczesnej humanistyki.

Prof. dr hab. Jolanta Pastarska – literaturoznawczyni. Jej zainteresowania badawcze oscylują wokół zagadnień polskiej literatury współczesnej, zwłaszcza prozy emigracyjnej i migracyjnej oraz prozy kobiet XXI wieku. Przedmiotem naukowego oglądu są kwestie przemian i ewolucji (tematycznej, gatunkowej) polskiej prozy, stosowane poetyki, konwencje, odwołania do tradycji. Szczególnie zaś obecne w prozie zagadnienia tożsamości, bezdomności, obcości /inności, niezakorzenienia.

Prof. dr hab. Janusz Pasterski, Uniwersytet Rzeszowski

„Odrastanie” jako metafora pamięci. O tomie „Odrastamy od drzewa” Anny Frajlich

W referacie analizowana jest metafora „odrastania” jako centralny sposób obrazowania pamięci w tomie *Odrastamy od drzewa* Anny Frajlich. Poetka wykorzystuje motyw drzewa i jego zdolności regeneracyjnych do przedstawienia pamięci jako procesu dynamicznego, który nie polega ani na prostym powrocie do przeszłości, ani na jej rekonstrukcji, lecz na nieustannym odnawianiu więzi z miejscem pochodzenia, własną historią i utraconym światem. Metafora odrastania zostaje odczytana jako poetycka odpowiedź na doświadczenie emigracji, rozdarcia i separacji – zarówno od kraju, jak i od języka dzieciństwa. Tytułowe drzewo pełni w tomie funkcję wielowymiarowego symbolu: jest punktem wyjścia zakorzenionym w dzieciństwie, układem odniesienia wyrażającym trwałość oraz źródłem bólu, ponieważ odrastanie zakłada wcześniejsze odcięcie. Analiza pokazuje, że Frajlich tworzy narrację opartą na dialogu między przeszłością a teraźniejszością, w której pamięć staje się twórczym aktem odbudowywania siebie i odzyskiwania kontaktu z tym, co utracone. W rezultacie „odrastanie” jawi się jako metafora trwania i duchowego wzrostu, a także jako sposób przekształcania doświadczenia emigracji w przestrzeń ponownego zakorzenienia.

Prof. dr hab. Janusz Pasterski – historyk literatury, krytyk literacki, poeta. Jego zainteresowania naukowe obejmują literaturę polską XX i XXI w., literaturę emigracyjną, poezję polską XX i XXI w., eseistykę, tradycję literacką, krytykę.

Mgr Hanna Renke, The University of Manchester/ Uniwersytet Manchesterski, Wielka Brytania

Olga Scherer (1924–2001) w kręgu paryskiej „Kultury”

Celem wystąpienia jest przedstawienie mało znanej biografii Olgi Scherer (1924–2001) – pisarki, tłumaczki, literaturoznawczyni, slawistki – w kontekście jej wieloletniego zaangażowania w projekty Instytutu Literackiego w Paryżu i współpracujących z Jerzym Giedroyciem twórców. Podstawą prezentacji są przeprowadzone przez autorkę badania w Archiwum Instytutu Literackiego Kultura w Maisons-Laffitte. Referat skupia się wokół dwóch wybranych wątków działalności Olgi Scherer. Pierwszym z nich jest udokumentowana w należących do zbioru Korespondencja Redakcji listach współpraca Olgi Scherer z Witoldem Gombrowiczem, w ramach której Scherer wspierała pisarza w procesie publikacji przekładów jego tekstów poza Polską. Drugi z omawianych wątków to rola Olgi Scherer jako członkini zarządu stworzonego w kręgu „Kultury” Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej. Pośrednim celem wystąpienia jest przybliżenie słuchaczom dziejów i założeń tegoż Funduszu. Kluczowym punktem odniesienia dla prezentacji są współczesne „badania tłumacznawcze” (Chesterman 2009), a także zwrot archiwalny w literaturoznawstwie. Ważny kontekst dla rozważań stanowi również twórczość literacka pisarki – istotna jest przede wszystkim powieść *Wesołych świąt*, wydana w 1962 przez Oficynę Poetów i Malarzy. Wnioski z badań archiwalnych zrealizowanych w Maisons-Laffitte uzupełnia perspektywa zbiorów Archiwum Emigracji w Toruniu oraz możliwych dalszych studiów nad biografią pisarki w oparciu m.in. o przechowywane na Uniwersytecie Yale Olga Scherer-Virski papers (Beinecke Rare Book and Manuscript Library).

Mgr Hanna Renke – doktorantka w the University of Manchester, absolwentka przekładoznawstwa literacko-kulturowego i filologii angielskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, uczestniczka badań polonistycznej sekcji British Association for Slavonic and East European Studies (BASEES). Interesuje się działalnością Olgi Scherer, tłumaczeniami poezji Jerzego Pietrkiewicza i pracami wydawniczymi Jerzego Giedroycia.

Dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Emigracyjna twórczość Anieli Jasińskiej (1919–2006)

Aniela Jasińska – dziennikarka radiowa i pisarka. W 1969 r. wyjechała z kraju wraz z mężem, Michałem Toneckim, do Izraela. Przed emigracją opublikowała w Polsce cztery książki prozatorskie (*Wacusi albo Kupujcie fiołki. Powiastka dla dorosłych*, 1957; *Raróg*, 1959; *Zwierzenia ducha nierozsądnego*, 1962; *Zęby i pazury*, 1964). W Izraelu ukazały się cztery jej książki w przekładzie na język hebrajski. Po śmierci męża wróciła do Polski w 1992 r. i opublikowała dwa zbiory opowiadań: *Pani jest podobna do Palomy Picasso*, 1994; *Lotne piaski*, 1999 (w części były to polskie oryginały tekstów pierwotnie drukowanych po hebrajsku w książkach wydanych w Izraelu). Była członkinią redakcji „Konturów” i „Akcentów”. Pisała felietony dla Radia Wolna Europa oraz recenzje i szkice (głównie dla „Tygodnika Polskiego”) pod pseudonimem Aniela Litwinowicz. W jej opowiadaniach motywami wiodącymi są trauma, próby jej przewycięzania i dzie-dziczenia, a także doświadczenie emigracji.

Dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR – literaturoznawczyni, krytyczka literacka i krytyczka sztuki. Obszar jej zainteresowań naukowych obejmuje literaturę polską i obcą od wieku XIX po XXI. Bada m.in. formy obecności romantyzmu w literaturze polskiej drugiej połowy XX w. i najnowszej, literaturę emigracyjną, związki literatury ze sztukami wizualnymi, krytykę literacką, literaturę pograniczy kulturowych i regionalną.

Dr hab. Magdalena Ruta, prof. UJ, Uniwersytet Jagielloński

Oślica Baalama, czyli próba wsłuchania się w słowa Lili Berger, „niewidzialnej” prozaiczki języka jidysz

Lili Berger (1916–1996) to ostatnia polsko-żydowska prozaiczka i krytyczka literacka tworząca w języku jidysz. Po studiach pedagogicznych w Brukseli zamieszkała w Paryżu, jednak w roku 1949 wróciła z rodziną do Polski, by wspomóc ocalałych polskich Żydów w odbudowie kultury jidysz. Po nagonce antysemickiej końca lat 60. XX w. wyemigrowała z ojczyzny do Paryża, gdzie mieszkała do śmierci. Jako pisarka i dziennikarka zadebiutowała na łamach francuskiej prasy jidyszowej, a w Polsce ukazały się jej pierwsze publikacje książkowe: opowiadania, eseje krytyczno-literackie i powieść (w sumie opublikowała 3 powieści oraz 9 zbiorów opowiadań i esejów). Mieszkając w Polsce, popularyzowała w jidyszowej prasie nie tylko polską i światową literaturę języka jidysz, ale też literatury polską i polsko-żydowską, francuską i angielską, malarstwo, badania literaturo- i przekładoznawcze, a po wyjeździe do Paryża przypominała twórczość pisarzy polsko-żydowskich (np. J. Tuwima, B. Schulza, J. Strykowski) oraz działalność J. Korczaka. Wiodącym tematem jej pisarstwa są losy polskich Żydów w przedwojennej Polsce, w czasie Zagłady, a także w okresie PRL. Zwłaszcza ten ostatni okres szczególnie przykuwał jej uwagę. Tematem wielu opowiadań i jednej powieści są doświadczenia polskich Żydów w PRL, których była naocznym świadkiem. I tak pisała o traumie towarzyszącej ocalałym, którzy próbowali odbudować życie na ruinach dawnego świata, czy też o trudnościach, z jakimi mierzyli się „współcześni mar-rani” [określenie L.B.], za wszelką cenę dążący do ukrycia swojego pochodzenia. Cele mojego wystąpienia są dwa: 1) przywrócenie (wprowadzenie?) twórczości Lili Berger do polskiego dyskursu literaturoznawczego i odzyskanie jej głosu dla polskich czytelników (por. pierwszy w Polsce przekład opowiadań tej autorki w kwartalniku „Chidusz” nr 4/2023 [<https://chidusz.com/chidusz-4-2023-opowiadania-lili-berger-i-wywiad-rzeka-z-jozefem-henem/>], plany wydania zbioru opowiadań); 2) próba analizy i interpretacji różnic w obrazowaniu żydowskiego życia w powojennej Polsce, jakie można dostrzec między tekstami opublikowanymi pod nadzorem peerelowskiej cenzury (powieść *Nochn mabl*, 1967, zbiór opowiadań *Fun hajnt un nechtn*, 1965) a tymi, które, choć w dużej mierze powstały w Polsce, mogły ukazać się dopiero po emigracji (zbiór *Opgerisene cwaign*, 1970 i in.).

Dr hab. Magdalena Ruta, prof. UJ – literaturoznawczyni jidysz. Jej zainteresowania naukowe skupiają się na dwujęzyczności w literaturze; literaturze polsko-żydowskiej;

historii nowoczesnej literatury jidysz, zwłaszcza w powojennej Polsce; obrazie Polski, relacjach polsko-żydowskich w literaturze żydowskiej; literaturze Zagłady; piśmiennictwie polskich pisarzy jidysz ocalałych w ZSRR (literatura uchodźcza z okresu II wojny światowej); przekładzie literackim.

Mgr Kinga Skowron, Uniwersytet Rzeszowski

Rodowa klątwa Młyna Coubert – rekonfiguracja gotyckiego motywu „nawiedzzonej posiadłości” w powieści „Moje dziedzictwo” Paris Marianne

Referat porusza problematykę reinterpretacji gotyckiego motywu „nawiedzzonej posiadłości”, obecnego w powieści Paris Marianne *Moje dziedzictwo* (1976). Przestrzeń młyna rodziny Coubert zostaje przedstawiona jako „złe miejsce” – naznaczone klątwą, okrutnymi mordami, dokonanymi przez nestorkę rodu, a także rodzinną traumą głównej bohaterki.

Mgr Kinga Skowron – doktorantka Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Przedmiotem jej zainteresowań badawczych są: literatura polska i obca XX oraz XXI w., zwłaszcza fantastyka, horror i odmiany gotyckie. W swoich najnowszych badaniach zajmuje się współczesnymi odmianami *folk horroru* i *folk noir* oraz ich obecnością w literaturze polskiej po 2000 r.

Dr hab. Bożena Szalasta-Rogowska, prof. UŚ, Uniwersytet Śląski w Katowicach, *Przestrzenie Izabeli Embalo*

Referat zostanie poświęcony twórczości poetki Izabeli Embalo, urodzonej w Łodzi, a od 1995 r. mieszkającej w Toronto, gdzie ukończyła podyplomowe studia prawa imigracyjnego Kanady i pracuje jako konsultant imigracyjny. Embalo zadebiutowała jeszcze w Polsce w 1990 r. jako poetka, wydając pod panieńskim nazwiskiem Izabela Bednarek tomik *Złudzenie*. Jednakże ciekawsza wydaje się jej twórczość powstająca za granicą. Analizie zostaną poddane więc tomik *Tkanina nieba* wydany w 2023 r. oraz reportaż/pamiętnik/przewodnik turystyczny/relacja z podróży pod tytułem *Gwinea Bissau* z 2026 r. Na pierwszy plan w tym dorobku literackim wysuwa się urzeczenie przestrzeni – polską, kanadyjską, gwinejską. Wyłaniające się z niej miejsca autobiograficzne implikują także zamysł nad przestrzenią religijną, intymną czy szeroko pojętą transkulturową.

Dr hab. Bożena Szalasta-Rogowska, prof. UŚ – literaturoznawczyni. Jest autorką książek i artykułów poświęconych polskiej poezji współczesnej, literaturze polskiej poza granicami kraju, teorii recepcji i odbioru, glottodydaktyce oraz metodyce nauczania literatury polskiej cudzoziemców.

Prof. dr hab. Beata Tarnowska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Język i tożsamość: o pisarkach polsko-izraelskich

Artykuł podejmuje próbę analizy fenomenu złożonej, polsko-izraelskiej tożsamości pisarek funkcjonujących w polskojęzycznym środowisku literackim w Izraelu oraz czynników determinujących wybór języka ich twórczości. Wyłącznie w języku polskim tworzyły m.in. Ida Henefeld-Ron, Ida Fink, Aniela Jasińska, Maria Lewińska, Łucja Pinchewska-Gliksman oraz Wiola Wein, przy czym dwie ostatnie zajmowały się również działalnością translatorską: Gliksman przekładała z jidysz i esperanto, natomiast Wein z hebrajskiego. W języku polskim i hebrajskim powstawały utwory takich autorek jak Miriam Akavia, Irit Amiel, Halina Aszkenazy-Engelhard, Halina Birenbaum, Renata Jabłońska oraz Lea Szinar. W przypadku tych pisarek, pomimo iż oba języki stanowiły równorzędne komponenty ich tożsamości kulturowej, zazwyczaj jeden z nich – polski – zachowywał status dominujący jako język literackiej ekspresji oraz pamięci autobiograficznej. Do grona autorek, które ostatecznie zakorzeniły się w języku hebrajskim, należą Anda Amir-Pinkerfeld oraz Anat Zagórska-Springmann. Obok twórczości oryginalnej część pisarek podejmowała również działalność przekładową, obejmującą także autoprzekłady między językiem polskim a hebrajskim. Jedną z najbardziej aktywnych tłumaczek literatury hebrajskiej na język polski oraz literatury polskiej na język hebrajski była Szoszana Raczyńska, niemająca jednak własnego dorobku literackiego. Istotny wkład w popularyzację współczesnej prozy hebrajskiej w Polsce wniosła jako tłumaczka Renata Jabłońska. Natomiast pisarką i tłumaczką młodszego pokolenia tworzącą w języku polskim w Izraelu jest Ela Sidi, mieszkająca tam od 1991 r.

Prof. dr hab. Beata Tarnowska – literaturoznawczyni i tłumaczka. Jej zainteresowania naukowo-badawcze obejmują problematykę przestrzeni przedstawionej w dziele literackim, polską literaturę emigracyjną, bilingwizm twórczy, przekład artystyczny, polsko-izraelskie związki literackie.

Prof. Ph.D Ewa Teodorowicz-Hellman, Stockholms universitet/ Uniwersytet Sztokholmski, Szwecja

Twórczość prozatorska Anny Winner

Na tle prozy pisarek emigracyjnych w Szwecji wyróżnia się twórczość Anny Winner, autorki opowiadań, sag rodzinnych, powieści psychologicznych, społeczno-obyczajowych, dokumentarnych. W tej różnorodności gatunków istnieje jednak pewna jedność w prowadzeniu narracji, wyborze i kreacji bohaterów, stylu języka.

Prof. dr Ewa Teodorowicz-Hellman – językoznawczyni i literaturoznawczyni. Swoimi badaniami odejmuje polsko-szwedzkie kontakty literackie, polonica i polską literaturę imigracyjną w Szwecji, problemy translatorskie między językiem polskim i szwedzkim. W obszarze jej zainteresowań naukowych są też badania polskich i szwedzkich nazw barw oraz badania nad polską paremiologią.

Prof. dr hab. Stanisław Uliasz, Uniwersytet Rzeszowski

Kobiety dyskurs kresowo-emigracyjny w kontekście tekstów Marii Czapskiej i Janiny Kościalkowskiej

Analizowane dzieła zostają usytuowane w przestrzeni międzytekstowej (intertekstualnej): *Europa w rodzinie* M. Czapskiej w kontekście *Rodzinnej Europy* Cz. Miłosza, a *Bih me!* J. Kościalkowskiej w perspektywie *Rozmów polskich latem roku 1983* J. M. Rymkiewicza. Pytanie zasadnicze brzmi, jak się przedstawia pisarstwo kobiet (poszerzone o narrację Janiny z Puttkamerów Żółtowskiej) w swoistym dialogu z „męskim” pisanem autorów już wymienionych, a dopełnionych kresowymi opowieściami ks. W. Meysztowicza, J. Stempowskiego czy W. Lednickiego. To zarazem próba określenia osobliwości ideowo-artystycznych polskiego dyskursu kresowo-emigracyjnego.

Prof. dr hab. Stanisław Uliasz – literaturoznawca. Badania naukowe koncentruje wokół problematyki literatury kresowej i pogranicza kultur, antropologii literatury, teoretycznej wiedzy o literaturze i literatury popularnej.

Dr hab. Anna Wal, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Dialog nie tylko o literaturze. Korespondencja Alicji Iwańskiej z Jerzym Giedroyciem

Wystąpienie będzie poświęcone korespondencji Alicji Iwańskiej z Jerzym Giedroyciem. Zostaną omówione tematy dominujące w listach obydwójga korespondentów, m.in.: poglądy na rolę i aktywność emigracji, udział pisarki w inicjowanych przez Redaktora działaniach, kwestie literackie. Podstawą źródłową są zbiory Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu.

Dr hab. Anna Wal, prof. UR – literaturoznawczyni. W kręgu jej zainteresowań badawczych znajdują się: literatura polska XX i XXI w., zagadnienia literackich reprezentacji doświadczeń wojennych, literatura emigracyjna i migracyjna, pisarstwo kobiet.

Dr hab. Beata Walęciuk-Dejneka, prof. UwS, Uniwersytet w Siedlcach

Eleonora Kropiwnicka – o biograficznej i literackiej nieobecności pisarki. Rekonstrukcja utraconej historii

Referat poświęcony jest zapomnianej dziś pisarce i poetce Eleonorze Kropiwnickiej (z domu Kalinowskiej), funkcjonującej pod pseudonimami Ela Oleska i Bezimienny, której twórczość pozostaje niemal całkowicie nieobecna w dyskursie literaturoznawczym. Celem wystąpienia jest próba rekonstrukcji jej biografii oraz przypomnienia dorobku literackiego na podstawie rozproszonych i trudnodostępnych materiałów archiwalnych. Szczególną uwagę zwrócono na niejednoznaczności dotyczące dat życia autorki (1881–1944 według źródeł vs. 1878–1949 według inskrypcji nagrobnej na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie), co unaocznia skalę problemów badawczych. Wystąpienie podejmuje także próbę odczytania biografii autorki jako klucza interpretacyjnego do jej dzieł:

skromność, religijność, doświadczenie choroby oraz działalność społeczna (m.in. ruch trzeźwościowy) znajdują odzwierciedlenie w podejmowanej przez nią problematyce. Referat wpisuje się w nurt badań nad literaturą zapomnianą, nieobecną, nieznaną i ma na celu przywrócenie Kropiwnickiej należnego miejsca w historii literatury polskiej.

Dr hab. Beata Wałęciuk-Dejneka, prof. UwS – literaturoznawczyni, lektorka języka polskiego jako obcego. Naukowo zajmuje się problematyką kobiecą w literaturze polskiej, sylwetkami pisarek i poetek, szczególnie tych zapomnianych czy nieznananych, ich twórczością, a od kilku lat także związkami i relacjami literatury i prawa.

Mgr Regina Wasiak-Taylor, Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn, Wielka Brytania

Dwie pisarki – matka i córka. O Marcie Reszczyńskiej-Stypińskiej i jej córce Hannie Reszczyńskiej

Dwie pisarki – matka i córka – czyli Marta Reszczyńska-Stypińska i Hanna Reszczyńska-Essigman. Urodzone w Polsce – Marta w Warszawie 29 lipca 1905, a Hanna w Wilnie 5 stycznia 1928 – opuściły kraj i dobrowolnie, ale w różnym czasie, wybrały emigrację. Matka jeszcze przed II wojną dała się poznać jako poetka, prozaiczka, a także autorka utworów dla dzieci i młodzieży. Jej córka wybrała scenę. Dramatyczne losy matki i córki związane są z brutalnym zabójstwem męża i ojca, Aleksandra Reszczyńskiego, w 1943, a także z uwięzieniem Hanny, którą – jako żołnierza AK – władze PRL oskarżyły o niezawinione czyny. Marta wyjechała do Wielkiej Brytanii w 1957, kontynuując z dużym powodzeniem karierę literacką, a Hannie udało się dołączyć do matki w 1970. Talent i uroda zapewniły jej miejsce w londyńskim Teatrze ZASP-u i w Teatrze Nowym. Wkrótce poszła w ślady matki i rozpoczęła publikowanie wierszy i prozy. Po śmierci Marty (1995) i męża Władysława Essigmana (2012) wróciła do Polski.

Mgr Regina Wasiak-Taylor – dziennikarka, pisarka, redaktorka, prezeska Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w Londynie, animatorka kultury. Koncentruje się na dokumentowaniu dorobku polskiej emigracji niepodległościowej, działalności wydawniczej i literackiej, popularyzacji kultury polskiej poza granicami kraju oraz integracji polskich środowisk twórczych.

Dr hab. prof. UR, Jan Wolski, Uniwersytet Rzeszowski

Maria Ludwika Gliwa – walka o przetrwanie i służba pamięci

Przyczynek na temat biografii mało znanej albo zupełnie nieznannej postaci „typowej emigrantki”, której los zda się emblematyczny dla postaw wielu Polek, jakie los umieścił w tle aktywności swoich mężów. Rola często niewidoczna, ale kluczowa i nie tylko egzystencjalnym wymiarze. Maria Gliwa organizowała codzienne życie rodzinne, ale

przede wszystkim bardzo często wypełniała banalne, męczące, ale konieczne dla wydawniczych przedsięwzięć swojego męża, prace drukarza.

Dr hab. Jan Wolski, prof. UR – literaturoznawca, krytyk literacki, tłumacz, wydawca, pasjonat sztuki książki oraz teatru. Zainteresowania naukowe koncentruje na problemach literatury polskiej XX i XXI w., szczególnie emigracyjnej i najnowszej, tematyce kresów i pograniczy kulturowych, kulturowych relacjach polsko-szwajcarskich, literaturze regionu.

Prof. dr hab. Sławomir Żurek, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II

Getto jako nigdy (nie)przerwane doświadczenie w poezji Jael Shalitt

Jael Shalitt urodziła się w 1931 r. w Warszawie jako Jadwiga Bryskier w żydowskiej zasymilowanej rodzinie inteligenckiej. Przeżyła warszawskie ghetto, mieszkała tam aż do 1943 r., po czym znalazła się nieomal cudem poza jego murami, bo rodzicom udało się zdobyć dla niej „aryjskie papiery” i ją przeszmuglować. Matka zginęła podczas powstania w getcie (1943), ojciec przeżył, ale zmarł niedługo po zakończeniu wojny (1945). Shalitt w 1948 r. zdecydowała się na opuszczenie Polski – najpierw studiowała literaturę na Sorbonie, a następnie w roku 1950 przybyła do Izraela, gdzie ukończyła studia prawnicze na Uniwersytecie Hebrajskim. Wiersze zaczęła pisać już w czasie wojny, pisanie kontynuowała w powojennej Polsce, w Paryżu i po przybyciu do Izraela, jednak nigdzie ich nie opublikowała aż do początku lat 90. XX w. Jedynym tematem jej poezji jest nigdy nie(przerwane) doświadczenie getta (samotność, stygmatyzacja, cień śmierci). Jej poezja naznaczona jest traumą oraz tęsknotą za polsko-żydowskim światem sprzed Zagłady.

Prof. dr hab. Sławomir Jacek Żurek – literaturoznawca. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na literaturze polskiej XX i XXI w., literaturze polsko-żydowskiej, historii i kulturze żydowskiej, problematyce Zagłady w literaturze, teologii judaistycznej, dialogu chrześcijańsko-żydowskim, ekumenizmie oraz dydaktyce literatury i języka polskiego.

(oprac. Agata Paliwoda, Anna Wal)

Uniwersytet Rzeszowski
2001–2026